

Kastamonu Türkülerinin Usul Yönünden İncelenmesi *

Examination of Kastamonu Folk Songs In Terms of Metric Structure

ÖZET

Bu çalışmada TRT repertuarında yer alan 83 adet kırık hava formunda Kastamonu türküsünün usul olarak yapıları analiz edilerek yöre müziğinin ritmik olarak karakteristik özelliğinin ortaya konması amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak yapılan çalışmada örneklem grubu olarak seçilen TRT repertuarında bulunan Kastamonu yöresine ait kırık havalar ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Yapılan incelemelerde Kastamonu türkülerinin usul yapılarının “1- Tek bir ana usule sahip türküler”, “2- Tek bir birleşik usule sahip türküler”, “3- Birden fazla usul yapısını türkü içinde değişmeli olarak kullanan türküler” şeklinde tasnif edilebilir olduğu anlaşılmıştır. Bu gruptaki türkülerden, “tek bir ana usule sahip türküler” Kastamonu türkülerinin % 43’ünü, “tek bir birleşik usule sahip türküler” Kastamonu türkülerinin % 36’sını, “birden fazla usul yapısını türkü içinde değişmeli olarak kullanan türküler” Kastamonu türkülerinin % 21’ini teşkil etmektedir. Elde edilen tüm bu sonuçlar göstermektedir ki, Kastamonu yöresi türkülleri, Türk Halk Müziği’nde usul yapılarının çeşitliliği için örnek bir yöredir.

Anahtar Kelimeler: Kastamonu, Türk Halk Müziği, Usul

ABSTRACT

In this study, it is aimed to reveal the rhythmic characteristics of the local music by analyzing the rhythmic structures of Kastamonu folk songs in the form of 83 Kirik Hava in the TRT repertoire. In the study, which was made by using qualitative research methods, Kirik Hava melodies belonging to Kastamonu region in the TRT repertoire were selected as the sample group and were examined in detail. In the reviews carried out, it is seen that the tempo structures of Kastamonu folk songs are "1- Folk songs with a single main method". "2- Folk songs with a single combined style". 3- It has been understood that folk songs can be classified as folk songs that use more than one tempo structure interchangeably. Of the folk songs in this group, "songs with a single main style" account for 43% of Kastamonu folk songs, "songs with a single combined style" account for 36% of Kastamonu folk songs, "songs that use more than one method alternately in their song" and constitutes the 21% of Kastamonu folk songs. All the results obtained in this study show that Kastamonu region folk songs are an exemplary region in terms of the diversity of rhythmic structures in Turkish Folk Music.

Keywords: Kastamonu, Turkish Folk Music, Time

GİRİŞ

Bu çalışma, Kastamonu iline ait türkülerin usul olarak tasnif edilmesi ve tasnif ile ortaya çıkacak özelliklerin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma için Kastamonu ilinin seçimi tesadüfî değildir.

Kastamonu’nun M.Ö. 1780’li yıllardan günümüze uzanan bir tarihi olduğu, şehir olarak tarihte farklı kavimlerin hâkimiyetinde yaşadığı, birçok isimle anıldığı bilinmektedir. Bu kültürel çeşitlilik sonrası şehir, 1384 yılında Türk hâkimiyetine geçmiş ve o zamandan bugüne gelen süreçte Türk kültürü ile yoğurulmuş ve Türk kültürünün önemli bir parçası olmuştur. Bu açıdan bakıldığında Kastamonu, Türk kültürünü muhafaza eden yapısı ile halkbilim araştırmaları için önemli bir bölgedir (Özayracı, 2021). Bu nedenle de yapılacak çalışma için iyi bir örnek teşkil edeceği düşünülmüştür.

Bu çalışmada; TRT repertuarında bulunan Kastamonu türkülleri araştırma evreni olarak seçilmiş, örneklem grubu olarak ise TRT repertuarında bulunan Kastamonu yöresine ait kırık havalar belirlenmiştir. Çalışma, TRT repertuarına girmiş Kastamonu yöresine ait kırık havaların usul yapısının incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

TRT repertuarında bulunan Kastamonu türküllerini usul açısından tasnif etmeden önce Türk Halk Müziği usulleri hakkında şu temel bilgiyi aktarmak yerinde olacaktır:

* Bu makale “TRT Repertuarına Girmiş Kastamonu Türkülerinin Müzikal Analizi” adlı yüksek lisans çalışmasından üretilmiştir. This article was produced from the master study titled “Musical Analysis Of Kastamonu Folk Songs Introduced In TRT Repertory”.

¹ ORCID: 0009-0002-9278-9290

² Doç., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü, İstanbul, Türkiye. ORCID: 0000-0003-2909-172X

Güray Cantürk¹

Aslıhan Erüzün Özel²

How to Cite This Article

Cantürk, G. & Erüzün Özel, A. (2023). “Kastamonu Türkülerinin Usul Yönünden İncelenmesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:112; pp:7316-7325. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.70558>

Arrival: 08 May 2023

Published: 30 June 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Türk Halk Müziğinin ritmik yapısı ve usullerini bütünsel olarak inceleyen ilk teorik çalışma Muzaffer Sarısözen'in kaleme almış olduğu, 1962 yılında yayınlanan "Türk Halk Musikisi Usûlleri" adlı kitaptır. Cihangir Terzi, Muzaffer Sözen'in yayınlanan bu kitabı için şu bilgiyi vermiştir:

"Muzaffer Sarısözen'in Ankara Devlet Konservatuvarı 'Musiki Folkloru Dersleri' için hazırladığı ve 1962 yılında yayımladığı Türk Halk Musikisi Usulleri kitabı, Türk Halk Müziğinin metrik sistemine ışık tutan ve nota örneklemeleriyle donatılarak dönemi itibariyle yapılan en kapsamlı çalışmadır." (Terzi, 2015)

Sarısözen "Türk Halk Musikisi Usûlleri" adlı çalışmasında Türk Halk Müziği usullerini 3 ana başlıkta gruplamıştır. Sarısözen'in yaptığı gruplamaya göre Türk Halk Müziği'nde bulunan usuller zamanlarına göre şu şekilde tasnif edilir (Sarısözen, 1962):

1. Ana Usûller. (2-3-4 vuruşlu usuller ve onların 3'erli şekilleri.)
2. Birleşik Usûller. (5-6-7-8-9 vuruşlu usûller.)
3. Karma Usûller. (10 ve daha büyük zamanlı usûller.)

BULGU VE TARTIŞMA

TRT repertuarında bulunan Kastamonu türküleri usul açısından tasnif edilirken Muzaffer Sarısözen'e ait olan bu gruplama kullanılacaktır. TRT Repertuarı incelendiğinde, kayıtlı 83 türkü olduğu görülmektedir. Bu türkülerin alfabetik sırayla isimleri ve usulleri şu şekildedir:

A Bülbülüm Ne Ötersin: 4/4 + 3/4

Alçak Ceviz Dalları: 9/8

Ali'm Gitme Pazara: 9/8

Asker Katar Katar Olmuş Gidiyor: 9/8

Aşağıdan Geliyor Türkmen Goyunu (Tiridine Bandım): 4/4

Aşkî Ezeli Aşîka İlham-ı Hüdadır: 4/4 + 6/4

Atine Kız Al Sazı Eline: 9/8

Atlambaç Taşlarını Atlayamadım: 9/8

Benden Selam Olsun Bolu Beyi'ne: 5/8

Berber Dükkanını Açalım: 4/4

Beyler Bahçesinde Kandiller Yanar (Eski Beyler Bahçesi): 4/4

Beyler Bahçesinden Atlıyamadım: 9/8 + 7/8

Bir Sabah Namazı Tozdan Dumandan: 2/4

Bir Sarı Yılan Kovaladı Beni: 3/4

Birini De Yavrum Birini: 2/4

Çanakkale İçinde Aynalı Çarşı: 4/4

Çayırdı Buldum Seni: 4/4

Çıbık Lülesin Bulmuş: 7/4 + 4/4

Çıkabilsem Şu Yokuşun Başına: 9/8

Çıktım Hanbarın Goluna: 2/4

Çifte Çıkar Martinimin Dumanı: 9/8

Demirciler Demiri Nasıl Döğerler: 4/4

Dolma Gazanına Vardım Dolması Eksik: 2/4

Eğil Dağlar Eğil Üstünden Aşam (Asker Türküsü): 4/4

Elma Attım Nar Geldi: 4/4

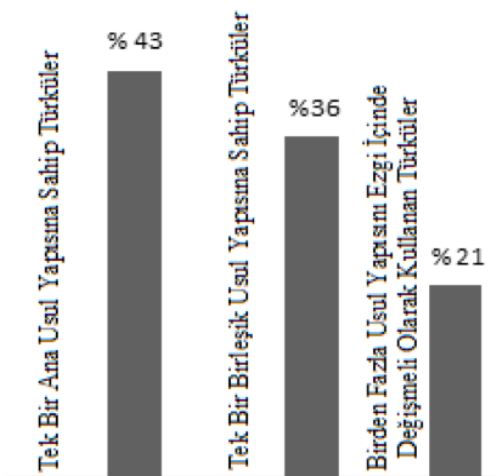
Endim Dere Beklerim: 9/8
Eski Libas Gibi Aşığın Gönlü (Elpuk Koşması): 2/4
Et Aldım Dirheminen: 9/8
Evlerine Varamadım Arımdan (Aşağı İmaret): 4/4
Ey Can-I Alem Her Sırma Mahrem (Vezn-İ Aher): 9/8
Gadife Yastık Yüzü: 9/8
Gapudan Girdim Şamdan: 9/8 + 3/8 + 6/4 + 8/4
Gara Goyun Yayılır: 13/8 + 12/8 + 5/8 + 9/8
Gır Çeşmeden Sular İçtim Ganmadım: 9/8 + 7/8
Gıydıvan'ın Gızları: 6/4
Gız Saçın Sallanıyor: 9/8 + 10/8 + 2/4
Gız Saçların İki Gat: 4/4
Gide Gide Gıtmez Oldu Dizlerim (Kurtuluş Savaşı Türküsü): 2/4
Gökçe Ağacın Kilimi (Asker Yarım): 4/4
Göktaş Beşikten Bakıyor: 4/4
Haydindi Kirtimenin Kızı: 9/8
Hep Beraber Başlayalım (Gemici Türküsü): 2/4
Horozumun Beş Pençesi: 4/4
Hozurdayor Aşağı İmaret Arısı: 9/8
İlgaz'a Gitti Tazuya: 4/4
İlgaz'a Gittik Tazu'ya: 7/4 + 9/4
İrmak Kenarından Gelür Geçersin: 4/4
İki Geyik Bir Derede Yaslanır: 4/4
İndim Dere Beklerim: 9/8
Kale Kaleye Karşı: 9/8
Kaleden İniş M'olur: 9/4
Kara Kuzum Sana Çanlar Takayım: 4/4 + 6/4
Karanfilim Dağ Başında: 9/8
Karanfilim Tastayım: 9/8
Kaynar Gazan Daşmaz Mı: 9/4
Kıyık'dan Çıkdım Yoruldum: 9/8
Kız Bahçende Gül Var Mı: 9/8 + 16/8
Mapushane Çeşmesi: 9/8
Ne Uzundur Taşköprü'nün Yolları: 4/4
Ördeğisen Göle Gel: 3/4 + 9/4
Ördek Suya Dal Da Gel: 2/4
Sabah Olur Güneş Doğar Bacadan: 11/4 + 10/4
Sana Öğreteyim Dağdan Aşmayı: 4/4
Sarı Yazma Altından: 4/4

Sayide'm Otur Yanıma: 9/8
 Seher Vakti Bülbül Ağlar Ekseri: 4/4
 Sepetçioğlu Bir Ananın Kuzusu: 9/8
 Sepetçioğlu Bir Ananın Kuzusu: 9/8 + 7/8 + 6/8
 Sevdî Gönül Bir Püseri (Satraç): 6/4
 Sivastapol Önünde Yatan Gemiler: 4/4
 Şu Cide'nin Çeşmesi (Haydi De Yavrum Evde Misin): 4/4
 Şu Çırdak'tan Gece Geçtim: 9/8
 Şu Çırdak'tan Öğlen Geçtim (Yarım Çırdak): 9/8 + 7/8
 Şu Dağların Sisine: 4/4
 Taşköprü'nün Yolu İnce: 4/4
 Toprakköprü Toprak Köprü: 4/4 + 7/4
 Tosya'dan Geliyor Pirinci: 4/4
 Üç Güzel Oturmuş İskambil Oynar: 9/8
 Üç Kuş İdik Uçar İdik Havada: 25/8 + 9/8 + 20/8
 Varın Bakın Ak Yıldız Doğmuş Mu: 9/8
 Yaş Nane Kuru Nane: 2/4
 Yörü Çoban Yürü Var Git: 9/8
 Zabah Oldu Gayınnam Da Geldi: 4/4

Bu türkülerin usul yapıları incelendiğinde, ezgilerin ritmik yapıları usul çeşitlerine uygun olarak 3 farklı başlıkta tasnif edilebilir. Bu 3 farklı başlık şu şekildedir:

- ✓ Tek bir ana usule sahip türküler. Bir başka deyişle; başladığı ana usul ile devam eden ve sona eren ritmik yapıya sahip türküler.
- ✓ Tek bir birleşik usule sahip türküler. Bir başka deyişle; başladığı birleşik usul ile devam eden ve sona eren ritmik yapıya sahip türküler.
- ✓ Birden fazla usul yapısını türkü içinde değişmeli olarak kullanan ritmik yapıya sahip türküler.

Yukarıda bahsedilen 3 farklı yapının oluşturduğu gruplandırmaya göre Kastamonu'ya ait 83 türkünün frekans ve yüzdesel dağılımı tablo 1 olarak gösterilmiş, yüzdenin dağılımı grafik olarak şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1: Kastamonu Türkülerinin Usul Yapılarının Yüzde Olarak Dağılımının Grafik Olarak Gösterimi

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Tablo 1: Kastamonu Türkülerinin Frekans ve Yüzde Olarak Dağılımı

	f	%
Tek Bir Ana Usul Yapısına Sahip Türküler	36	43
Tek Bir Birleşik Usul Yapısına Sahip Türküler	30	36
Birden Fazla Usul Yapısını Ezgi İçinde Değişmeli Olarak Kullanan Türküler	17	21

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Tek Bir Ana Usule Sahip Kastamonu Türkülerinin

Tek bir ana usule sahip Kastamonu türkülerinin alfabetik sırayla isimleri ve usulleri şu şekildedir:

Bir Sabah Namazı Tozdan Dumandan: 2/4

Birini De Yavrum Birini: 2/4

Çıktım Hanbarın Goluna: 2/4

Dolma Gazanına Vardım Dolması Eksik: 2/4

Eski Libas Gibi Aşığın Gönlü (Elpuk Koşması): 2/4

Gide Gide Gitmez Oldu Dizlerim (Kurtuluş Savaşı Türküsü): 2/4

Hep Beraber Başlayalım (Gemici Türküsü): 2/4

Ördek Suyu Dal Da Gel: 2/4

Yaş Nane Kuru Nane: 2/4

Bir Sarı Yılan Kovaladı Beni: 3/4

Aşağıdan Geliyor Türkmen Goyunu (Tiridine Bandım): 4/4

Berber Dükkanını Açalım: 4/4

Beyler Bahçesinde Kandiller Yanar (Eski Beyler Bahçesi): 4/4

Çanakkale İçinde Aynalı Çarşı: 4/4

Çayırdı Buldum Seni: 4/4

Demirciler Demiri Nasıl Döğerler: 4/4

Eğil Dağlar Eğil Üstünden Aşam (Asker Türküsü): 4/4

Elma Attım Nar Geldi: 4/4

Evlerine Varamadım Arımdan (Aşağı İmaret): 4/4

Gız Saçların İki Gat: 4/4

Gökçe Ağacın Kilimi (Asker Yarım): 4/4

Göktaş Beşikten Bakıyor: 4/4

Horozumun Beş Pençesi: 4/4

İlgaz'a Gitti Tazuya: 4/4

Irmak Kenarından Gelür Geçersin: 4/4

İki Geyik Bir Derede Yaslanır: 4/4

Ne Uzunur Taşköprü'nün Yolları: 4/4

Sana Öğreteyim Dağdan Aşmayı: 4/4

Sarı Yazma Altından: 4/4

Seher Vakti Bülbül Ağlar Ekseri: 4/4

Sivastapol Önünde Yatan Gemiler: 4/4

Şu Cide'nin Çeşmesi (Haydi De Yavrum Evde Misin): 4/4

Şu Dağların Sisine: 4/4

Taşköprü'nün Yolu İnce: 4/4

Tosya'dan Geliyor Pirinci: 4/4

Zabah Oldu Gayınam Da Geldi: 4/4

Yukarıda isimleri ve usulleri verilen tek bir ana usule sahip Kastamonu türkülerinin ritmik yapıları incelendiğinde, bu başlık altında toplanan 36 türküde 2/4, 3/4 ve 4/4'lük ana usul yapılarının Kastamonu türkülerinde yer aldığı görülmüştür. Türkülerin incelemesinde ana usullerin 3'erli kullanımına Kastamonu türkülerinde rastlanmamış, tüm usul zamanlarında mertebe olarak sadece 4'lük mertebenin kullanıldığı (2/4 - 3/4 - 4/4) anlaşılmış ve usul yapısı olarak 8'lik mertebe kullanılmadığı tespit edilmiştir.

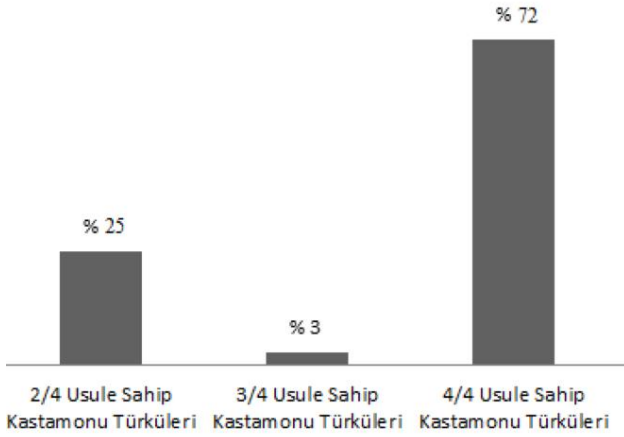
36 tane olan tek bir ana usule sahip Kastamonu türkülerinin 9 tanesi 2 zamanlı, 1 tanesi 3 zamanlı ve 26 tanesi 4 zamanlı yapıya sahiptir.

Tek bir ana usule sahip Kastamonu türkülerindeki usul yapısının frekans ve yüzde olarak dağılımı tablo 2'de gösterilmiş, yüzdenin dağılımı grafik olarak şekil 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Tek Bir Ana Usule Sahip Kastamonu Türkülerindeki Usul Yapısının Frekans Ve Yüzde Olarak Dağılımı

	f	%
2/4 Usule Sahip Kastamonu Türküleri	9	25
3/4 Usule Sahip Kastamonu Türküleri	1	3
4/4 Usule Sahip Kastamonu Türküleri	26	72

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Şekil 2: Tek Bir Ana Usule Sahip Kastamonu Türkülerindeki Usul Yapısının Yüzde Olarak Gösterilmesi

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Tek Bir Birleşik Usule Sahip Kastamonu Türkülerinin İncelenmesi

Tek bir birleşik usule sahip Kastamonu türkülerinin alfabetik sırayla isimleri ve usulleri şu şekildedir:

Benden Selam Olsun Bolu Beyi'ne: 5/8

Gıydıvan'ın Gızları: 6/4

Sevdi Gönül Bir Püseri (Satranç): 6/4

Kaleden İniş M'olur: 9/4

Kaynar Gazan Daşmaz Mı: 9/4

Alçak Ceviz Dalları: 9/8

Ali'm Gitme Pazara: 9/8

Asker Katar Katar Olmuş Gidiyor: 9/8

Atine Kız Al Sazı Eline: 9/8

Atlambaç Taşlarını Atlayamadım: 9/8

Çıkabilsem Şu Yokuşun Başına: 9/8

Çifte Çıkar Martinimin Dumanı: 9/8

Endim Dere Beklerim: 9/8

Et Aldım Dirheminen: 9/8

Ey Can-I Alem Her Sırna Mahrem (Vezn-İ Aher): 9/8

Gadife Yastık Yüzü: 9/8

Haydindi Kirtimenin Kızı: 9/8

Hozurdayor Aşağı İmaret Arısı: 9/8

İndim Dere Beklerim: 9/8

Kale Kaleye Karşı: 9/8

Karanfilim Dağ Başında: 9/8

Karanfilim Tastayım: 9/8

Kıyık'dan Çıkdım Yoruldum: 9/8

Mapushane Çeşmesi: 9/8

Sayide'm Otur Yanıma: 9/8

Sepetçioğlu Bir Ananın Kuzusu: 9/8

Şu Çırdak'tan Gece Geçtim: 9/8

Üç Güzel Oturmuş İskambil Oynar: 9/8

Varın Bakın Ak Yıldız Doğmuş Mu: 9/8

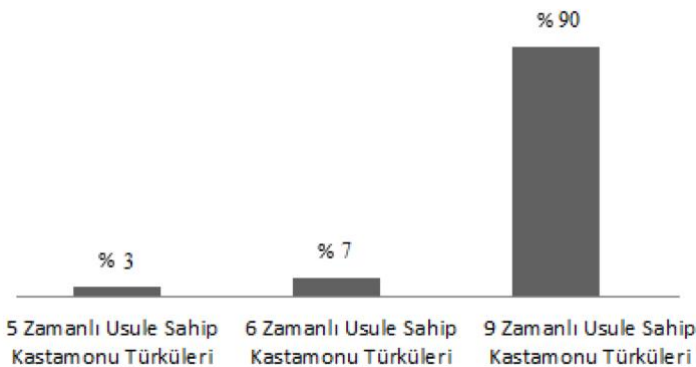
Yörü Çoban Yürü Var Git: 9/8

Yukarıda verilen veriler incelendiğinde tek bir birleşik usule sahip Kastamonu türkülerinde 3 ayrı birleşik usulün kullanıldığı görülür. Bu usuller 5, 6 ve 9 zamanlı usullerdir. Tek bir birleşik usule sahip Kastamonu türkülerinde 7 ve 8 zamanlı usule sahip bir türkü örneğine rastlanmamıştır. Tek bir birleşik usule sahip Kastamonu türkülerindeki usul yapısının frekans ve yüzde olarak dağılımı Tablo 3'te gösterilmiş, yüzdenin dağılımı grafik olarak şekil 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Tek Bir Birleşik Usule Sahip Kastamonu Türkülerindeki Usul Zamanlarının Frekans Ve Yüzde Olarak Dağılımı

	f	%
5 Zamanlı Usule Sahip Kastamonu Türküleri	1	3
6 Zamanlı Usule Sahip Kastamonu Türküleri	2	7
9 Zamanlı Usule Sahip Kastamonu Türküleri	27	90

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Şekil 3: Tek Bir Birleşik Usule Sahip Kastamonu Türkülerindeki Usul Yapısının Yüzde Olarak Gösterilmesi

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Bu kısmın başında verilen listedeki 5, 6 ve 9 zamanlı usul yapıları, mertebeleri açısından incelendiğinde şu hususlar tespit edilmiştir:

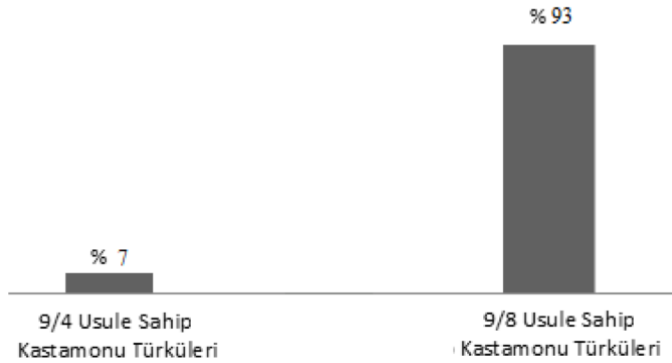
- ✓ Tek bir birleşik usule sahip 30 Kastamonu türküsünün 1 tanesi 5 zamanlıdır.
- ✓ Tek bir birleşik usule sahip 30 Kastamonu türküsünün 2 tanesi 6 zamanlıdır.
- ✓ Tek bir birleşik usule sahip 30 Kastamonu türküsünün 27 tanesi 6 zamanlıdır.
- ✓ 5 zamanlı ve tek birleşik usule sahip Kastamonu türkülerinde 8'lik mertebe kullanılmıştır. 4'lük mertebe kullanan bir örnek mevcut değildir.
- ✓ 5 zamanlı ve tek birleşik usule sahip Kastamonu türkülerinde 4'lük mertebe kullanılmıştır. 8'lik mertebe kullanan bir örnek mevcut değildir.
- ✓ 9 zamanlı ve tek birleşik usule sahip Kastamonu türkülerinde 4'lük ve 8'lik mertebe kullanılmıştır. Ancak 9/8'lik usul yapıları 9/4'lük örneklere göre çoğunluktadır.

9 zamanlı tek bir birleşik usule sahip Kastamonu türkülerindeki mertebe yapısının frekans ve yüzde olarak dağılımı tablo 4'te gösterilmiş, yüzdenin dağılımı grafik olarak şekil 4'te verilmiştir.

Tablo 4: 9 Zamanlı Tek Bir Birleşik Usule Sahip Kastamonu Türkülerindeki Mertebe Yapısının Frekans Ve Yüzde Olarak Dağılımı

	f	%
9/4 Usule Sahip Kastamonu Türküleri	2	7
9/8 Usule Sahip Kastamonu Türküleri	25	93

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Şekil 4: 9 Zamanlı Tek Bir Birleşik Usule Sahip Kastamonu Türkülerindeki Mertebe Yapısının Yüzde Olarak Gösterilmesi

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Birden Fazla Usul Yapısının Değişmeli Olarak Kullanan Kastamonu Türkülerinin İncelenmesi

Birden fazla usul yapısını değişmeli olarak kullanan Kastamonu türkülerinin alfabetik sırayla isimleri ve usulleri şu şekildedir:

A Bülbülüm Ne Ötersin: 4/4 + 3/4

Aşkî Ezeli Aşık İlham-I Hüdadır: 4/4 + 6/4

Beyler Bahçesinden Atlıyamadım: 9/8 + 7/8

Çıbık Lülesin Bulmuş: 7/4 + 4/4

Gapudan Girdim Şamdan: 9/8 + 3/8 + 6/4 + 8/4

Gara Goyun Yayılır: 13/8 + 12/8 + 5/8 + 9/8

Gır Çeşmeden Sular İçtim Ganmadım: 9/8 + 7/8

Gız Saçın Sallanıyor: 9/8 + 10/8 + 2/4

Ilgaz'a Gittik Tazu'ya: 7/4 + 9/4

Kara Kuzum Sana Çanlar Takayım: 4/4 + 6/4

Kız Bahçende Gül Var Mı: 9/8 + 16/8

Ördeğisen Göle Gel: 3/4 + 9/4

Sabah Olur Güneş Doğar Bacadan: 11/4 + 10/4

Sepetçioğlu Bir Ananın Kuzusu: 9/8 + 7/8 + 6/8

Şu Çırdak'tan Öğlen Geçtim (Yarım Çırdak): 9/8 + 7/8

Toprakköprü Toprak Köprü: 4/4 + 7/4

Üç Kuş İdik Uçar İdik Havada: 25/8 + 9/8 + 20/8

Yukarıda verilen türküler listesine ve usul yapılarına bakıldığında birbirinden farklı yapılara sahip ritmik özellik taşıdıkları görülmektedir. Kimi türkülerde sadece ana usuller değişmeli olarak kullanılarak ritmik bir yapı oluşturulmuştur. Kimi türküler ise ana usulle başlayan, sonrasında birleşik usulle devam eden bir yapıya sahiptir. Yukarıda görülen yapılar incelendikten sonra, birden fazla usul yapısını değişmeli olarak kullanan Kastamonu türkülerinin 6 farklı yapıya sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu yapılar şöyledir:

1- Birden fazla ana usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türküler. Bu grupta tek bir türküler yer almaktadır ismi ve usul yapısı şu şekildedir:

A Bülbülüm Ne Ötersin: 4/4 + 3/4

2- Ana usul ve birleşik usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türküler. Bu grupta yer alan türkülerin alfabetik sırayla isimleri ve usul yapıları şöyledir:

Aşkı Ezeli Aşika İlham-I Hüdadır: 4/4 + 6/4

Çıbık Lülesin Bulmuş: 7/4 + 4/4

Gapudan Girdim Şamdan: 9/8 + 3/8 + 6/4 + 8/4

Kara Kuzum Sana Çanlar Takayım: 4/4 + 6/4

Ördeğisen Göle Gel: 3/4 + 9/4

Toprakköprü Toprak Köprü: 4/4 + 7/4

3- Ana usul, birleşik usul ve karma usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türküler. Bu grupta tek bir türküler yer almaktadır ismi ve usul yapısı şu şekildedir:

Gız Saçın Sallanıyor: 9/8 + 10/8 + 2/4

4- Birden fazla birleşik usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türküler. Bu grupta yer alan türkülerin alfabetik sırayla isimleri ve usul yapıları şöyledir:

Beyler Bahçesinden Atlıyamadım: 9/8 + 7/8

Gır Çeşmeden Sular İçtim Ganmadım: 9/8 + 7/8

İlgaz'a Gittik Tazu'ya: 7/4 + 9/4

Sepetçioğlu Bir Ananın Kuzusu: 9/8 + 7/8 + 6/8

Şu Çırdak'tan Öğlen Geçtim (Yarım Çırdak): 9/8 + 7/8

5- Birleşik usul ve karma usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türküler. Bu grupta yer alan türkülerin alfabetik sırayla isimleri ve usul yapıları şöyledir:

Gara Goyun Yayılır : 13/8 + 12/8 + 5/8 + 9/8

Kız Bahçende Gül Var Mı: 9/8 + 16/8

Üç Kuş İdik Uçar İdik Havada: 25/8 + 9/8 + 20/8

6- Birden fazla karma usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türküler. Bu grupta tek bir türküler yer almaktadır ismi ve usul yapısı şu şekildedir:

Sabah Olur Güneş Doğar Bacadan: 11/4 + 10/4

Yukarıda verile gruplamalarda yer alan usul yapıları incelendiğinde, usuller açısından şu durumlar tespit edilmiştir: Birden fazla ana usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türkülerin 2 tanesinin kısmında 8'lik merteye ile başlangıç sonrasında 4'lük merteye dönüş gözlemlenmiştir. ("Gapudan Girdim Şamdan": $9/8 + 3/8 + 6/4 + 8/4$ / "Gız Saçın Sallanıyor": $9/8 + 10/8 + 2/4$).

Birden fazla ana usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türkülerin 4'lük merteye ile başlayıp 8'lik merteye dönen şekline rastlanmamıştır.

Tek bir birleşik usule sahip Kastamonu türkülerindeki usul yapısına sahip türkülerde görülmeyen 7 zamanlı ve 8 zamanlı birleşik usul, birden fazla usul yapısını değişmeli olarak kullanan Kastamonu türkülerinde kullanılmıştır.

Birden fazla ana usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türkülerde 10, 11, 12, 13, 20, 25 zamanlı karma usullerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

SONUÇ

Çalışma sırasında yapılan tespitler, aynı zamanda sonuç bölümünde de yer alması gereken tespitlerdir. Bu tespitler aşağıda yer almaktadır:

- ✓ Kastamonu türkülerinin usul yapıları incelendiğinde, bu türkülerin usul yapıları; "1- Tek bir ana usule sahip türküler". "2- Tek bir birleşik usule sahip türküler". "3- Birden fazla usul yapısını türkü içinde değişmeli olarak kullanan türküler" şeklinde tasnif edilebilir.
- ✓ Tek bir ana usule sahip Kastamonu türkülerini incelendiğinde 2, 3 ve 4 zamanlı birleşik usul yapısının türkülerde kullanıldığı görülür.
- ✓ Ana usullerin 3'erli kullanımına Kastamonu türkülerinde rastlanmamıştır.
- ✓ Tek bir birleşik usule sahip Kastamonu türkülerini incelendiğinde 5, 6 ve 9 zamanlı birleşik usul yapısının türkülerde kullanıldığı görülür.
- ✓ Tek bir birleşik usule sahip Kastamonu türkülerinde 7 ve 8 zamanlı usule sahip bir türkü örneğine rastlanmamıştır.
- ✓ Tek bir birleşik usule sahip Kastamonu türkülerindeki usul yapısına sahip türkülerde görülmeyen 7 zamanlı ve 8 zamanlı birleşik usulün kullanımına, birden fazla usul yapısını değişmeli olarak kullanan Kastamonu türkülerinde rastlanmıştır.
- ✓ Birden fazla ana usulün değişmeli şekilde kullanıldığı türkülerde 10, 11, 12, 13, 20, 25 zamanlı karma usullerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yukarıda verilen maddeler dikkate alındığında, Kastamonu türkülerinde şu usullerin kullanıldığı tespit edilmiştir:

- ✓ 2, 3, 4 zamanlı ana usuller.
- ✓ 5, 6, 7, 8, 9 zamanlı birleşik usuller.
- ✓ 10, 11, 12, 13, 20, 25 zamanlı karma usuller.

TRT repertuarında, sayıca çok miktarda Kastamonu türküsü bulunmaktadır. Bu nedenle bu bölgede Türk Halk Müziği için yapılan araştırmalar daha doğru sonuçlar vermektedir. Türkü örneği fazlalığı bölgenin müzikal karakterinin daha net şekilde incelenmesini ve ortaya konmasını sağlamaktadır.

Türkiye'nin şehirleri, hatta bazı şehirlerinin ilçeleri arasında bile kültürel farklılıklar olduğu bilinmektedir. Bu farklılıklar Türkiye'nin kültürel zenginliğini oluşturmaktadır. Önce şehir şehir, sonrasında daha küçük alanlarda yapılacak bu ve benzeri incelemeler bu kültürel zenginliği ortaya çıkaracak ve Türk Halk Müziği ve Türk Halk Kültürü hakkında zengin bir külliyatın oluşmasına zemin sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Özayracı, H. (2021). "Kastamonu'da Dînî Müsiki Geleneği", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.

Sarisözen, M. (1962). Türk Halk Musikisi Usûlleri, Resimli Posta Matbaası, Ankara.

Terzi, C. (2015). Türk Halk Musikisi Usûlleri, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Yayınları, İstanbul.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Repertuarı.

